

CSÁKI JUDIT

ALFÖLDI

Rajtam nem múlt

„Mert hát micsoda egy szakma az, ahol az ember legintimebb érzéseit, dilemmáit, fájdalmait, vívódásait, szégyellni való hibáit és torzulásait rendre sokak szeme láttára mutatja meg, kipakolja a nézők elé.”

***Lectori
salutem!***

Láttam én boldog színészeket meg rendezőket is. A színpadon. Nem igaz; néha azon kívül is láttam. És nem, a boldog színészek nem olyanok, mint Tolsztojnál a boldog családok: nem egyformák, nem hasonlók egymáshoz. És láttam sok boldogtalan színházművészt, és ők sem hasonlók egymáshoz.

Akár boldog, akár boldogtalan, egyvalami közös mindegyikben: a szakma azonos az étellel. Na jó, ez utóbbi kicsit tágabb kör, belefér a szakma mellé esetleg egy valamilyen család, hobbi, kedvtelés – de szenvedély aligha, mert azt teljes egészében föleszi a szakma.

Az érdekelt, amikor erre a felismerésre jutottam, hogy vajon törvényszerűen így van-e. A színház sajátja-e, hogy rátelepszik mindenre: a személyiségre, a magánéletre, de még az éjszakákra is? Ha valaki sikeres, tehetséges és szerencsés, muszáj-e, hogy súlyos áldozatokat hozzon mindezért?

Alföldi Róbert okos ember; hiába kerülgettem ezt a forró kását, rögtön levette, mit akarok. Jó ez, vagy épp rossz?

„Még egy könyvet írsz az Alföldről?” Na, ezt a kérdést utáltam a legjobban, pedig kedves ismerősöktől, barátoktól is megkaptam jó párszor. Ugyanis még egy könyvet sem írtam Alföldről, ellenben az általa vezetett Nemzeti Színházról igen. Ez volt az *Alföldi színháza – öt nemzeti év*. Amire nagyon büszke vagyok, ugyanis legalább van nyoma, lenyomata annak az öt évnek, amikor ott jó színház volt, vagyis inkább normális színház volt, jó és kevésbé jó előadásokkal, remek társulattal, igazi, fizető és lelkes közönséggel, nyitott házzal.

Ami ott megszületett, azt úgy söpörte el a következő direktor, mintha nem is lett volna: szétvert társulat, kidobott előadások, eltűnt

közönség – és rengeteg otromba, rosszindulatú nyilatkozat. De legalább ott az a könyv, nevekkal, évadportrékkal, költségekkel, számokkal.

A fenti kérdést sokaknál nyilván az szüli, hogy Alföldi kommentárokat és kiegészítéseket fűz a nemzetis könyvben az adatokhoz és az én véleményemhez; ettől mintha ketten írtuk volna, vagy mintha róla szólna.

Vagyis: ez az első – és utolsó – könyv, amit Alföldi Róbertről írok, és még ez sem csak róla szól. Szándékom szerint ő van a kép közepén, de körülötte ott a szakma, ami nagyjából lefedi az egész életét és személyiségét, a háttérben pedig ott van a... mi is van ott? Mondjuk, a kultúra, az elmúlt tizensok év megannyi változásával és a hatással, amit a színházra gyakorol. Nem vidám, na.

Nem mintha azt gondolnám, hogy Alföldi személyisége és pályája tipikus jelenség lenne a hazai színházi szcénában. Sőt: nagyon is atipikus, és mint több beszélgetésben is elhangzik, többnyire az ő szájából, sok ezerből egy-kettő-három hasonló ha akad. Majdhogynem paradox, teszem hozzá. Nemcsak azért, mert a különféle celebrangsorokban évek óta őrzi az első – néha a második – helyet, hanem mert a széles körű ismertség, igen, a sztárság nagyon is hatott és hat mind a színészi, mind a rendezői pályára, hogy a személyiségre gyakorolt hatásról itt ne is beszéljek.

Elmondom gyorsan, hogy régóta ismerjük egymást – barátok vagyunk. Nem olyan mindennapos barátság ez, nem hívjuk egymást néhány naponta, hogy ki hogy van; de bajban-örömben ott vagyunk egymásnak.

És a beszélgetés, az sem szokatlan vagy kivételes dolog köztünk. Átjön hozzám, vagy átmegegyek hozzá, van kaja vagy kávé, és van idő is, sosem sok és sosem elég, mert a munka szab szigorú határokat.

Így készült ez a könyv is. Laza baráti beszélgetések helyett ezúttal dolgoztunk; én megpróbáltam előre megtervezni, miről essék szó egy-egy alkalommal, aztán persze mindig el-elkalandoztunk. Itt figyelmeztetem a bulvárhírekre éhes olvasót: ilyesmiből aránylag keveset fog találni ebben a könyvben. És ugyanitt hívom fel a szakmai fortélyokra, a színházi alkotás belvilágára kíváncsi olvasót: ilyesmiből

nagyon sokat fog találni ebben a könyvben, és a megértéshez biztos használ, ha legalább kicsit kedveli/ismeri a színházat.

Ugyanis magamat is megleptem azzal, hogy mennyire kutakodom a szakmai részletek után. Mit csinál ő mint rendező, ha nem elég jó a színész? És mit csinál mint színész, ha nem elég jó a rendező? Mi van, ha a rendezőnek a próbán épp nem jut eszébe semmi? Mi van, ha a színész attól tart, hogy elszúr valamit a színpadon? Nem sorolom tovább: benne van a könyvben.

Szóval ezért kalandoztunk erre meg arra – és úgy döntöttem, hogy nem is vágok rendet a beszélgetések útvesztőiben. Ahogy nem tüntetem el a beszélgetések stílusát sem, nem írtam át az írásbeli szalonképesség szabályai szerint – aki akarja, „hallhatja” Alföldi hangját. (Vigyázat: olykor csúnya szavak is elhangzottak...)

És megkérdeztem néhány embert, szakmabelit Alföldről. Egy nagyon egyszerű és egy kicsit bonyolultabb kérdést tettem fel. Érdekesebbek voltak a válaszaik, bőséges indoklásokkal – remélem, az olvasó is így látja majd. Többeket kérdeztem, mint ahánynak a válaszait olvashatják.

Szerettem volna – ugyan, miért? –, ha némi időrend föllelhető a beszélgetésekben. Hát – nem lelhető föl, így alakult.

Mindjárt az elején bevallom azt is, hogy volt prekonceptióm – anélkül egyébként neki sem lehet látni egy ilyen munkának. Itt fentebb már nekiláttam eldadogni, mi az, de most belevágok. Az a prekonceptióm, hogy a beszélgetések révén demonstrálom, hogy aki színházcsinálásra adja a fejét, és még tehetsége és szerencséje is van hozzá, annak esetleg szép és gazdag szakmai élete lesz, és alighanem nehéz magánélete. Mert miként ezt a szakmát nem reggel nyolc és délután öt óra közt gyakorolják, úgy a munka többi aspektusa is természetellenes, de legalábbis fájón elüt attól, amit normálisnak szoktunk mondani.

Ebben alighanem igazam van. De ezek az előzetes feltevések mégiscsak arra valók, hogy megdőljenek; hogy felülírják őket a fontosabb és lényegibb problémák és kérdések. Velünk is ez történt. Ezért aztán az olvasóra hagyom annak a kérdésnek a megválaszolását, amit – szándékosan – nem tettem föl Alföldi Róbertnek.

Megéri?